

KÜRESEL PROBLEME KÜRESEL ÇÖZÜM: TOBİN VERGİSİ

Nihal KARGI¹ & Ekrem KARAYILMAZLAR²

Özet: Küreselleşme ile başlayan süreç, bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeyle birlikte dünyanın küçülmesini sağlamış ve ekonomi-politiğin küre ölçeğinde yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır. Küresel toplumu ilgilendiren kamusal nitelikteki bazı mal ve hizmetlerin arzı ve finansmanında ülkelerin tek başlarına yetersiz kalması sebebiyle, “küresel kamusal mal” kavramı doğmuştur. Son yıllarda bu kavramın tanımı, özellikleri, içeriği ve sınırları hakkında yoğun bir ilgi ve tartışma başlamıştır. Bu malların yararlanıcıları belli bir coğrafi sınır içinde yer almadığından özellikle finansman konusunda ulus devletlerarasında bir işbirliği ve fon kaynaklarının oluşturulması zorunlu görülmektedir. Üzerinde en fazla durulan fon kaynağı ise yüksek gelir yaratma kapasitesi nedeniyle Tobin Vergisi'dir. Tobin vergisi bir taraftan spekülatif sermayenin hızını keserek finansal krizlerin şiddetini azaltacak (kamusal mal) diğer taraftan da diğer küresel kamusal mallar için kaynak yaratacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küresel kamusal mallar, Tobin Vergisi, Uluslararası sermaye hareketleri

Global Solution for the Global Problem: Tobin Tax

Abstract: Globalization together with increasing developments in information and communication technologies has narrowed the world and necessitated restructuring political economy in the global scale. The concept of “global public goods” has been appeared because nation states, alone, are weakened to produce and to finance public goods related with whole globe. Nowadays, the definition, characteristics, contents and borders of this concept has been discussing. Though benefiteres of public goods are not in a certain geographical area, it is necessary to provide a concensus among national states especially in financing of those goods. Because of high income creating potential, Tobin Tax is seen as one of the popular funding resources. Tobin tax, one hand, would diminish the severity of financial crises (public good itself) through deterring the speculative capital flows; on the other hand, it would create funds to finance other global public goods.

Key words: Global public goods, Tobin tax, International capital flows

¹ Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, İİBF-İktisat Bölümü, Kınıklı, Denizli, nkargi@pau.edu.tr

² Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, İİBF-Maliye Bölümü, Kınıklı, Denizli, ekarayilmazlar@pau.edu.tr

I. GİRİŞ

Küreselleşme olgusunun dayanak noktasını oluşturan neoliberal düşünce tarzı, piyasa ekonomisine daha fazla işlerlik kazandırılması kapsamında devletin faaliyet alanının daraltılmasını öngörmektedir. Bu çerçevede şekillenen yeni devlet, sermaye birikiminin devamlılığını sağlayan, piyasa ekonomisi şartlarının özgürce işlemesi için gereken ekonomik ve toplumsal düzeni hazırlayan güçlü ve yansız bir devlettir.

Ulus-devlet, küresel sermaye birikimi sürecinin gereklerine göre yeniden yapılanarak bu sürecin esas aktörü olan piyasanın yanında işlevlerini yerine getirmeye devam edecektir (Jessop, 2000:12). 80'li yıllara kadar, sosyal refah devleti anlayışının yükselişine paralel olarak, devlet işlevlerinin kapsamında yaşanan genişleme, 90'lı yıllardan sonra yerini, devletin piyasanın önünde engel yarattığı gerekçesinin arkasına sığınan çok uluslu şirketlerin baskılarıyla, devlet işlevlerinin dar bir çerçeveye sığdırılması veya başka bir deyişle devletin asli işlevlerine geri çekilmesi gerekliliği tezine bırakmıştır.

Devletin asli işlevlerinin başında, piyasa mekanizmasının karşılanmasında aksaklıklara neden olduğu kamu hizmetleri veya daha geniş ifadeyle kamusal malların sağlanması gelmektedir. Bu malların diğer mallardan farklı özelliklere (dışlanmazlık, bölünmezlik, vs) sahip olması piyasa mekanizmasının adalet ilkesi çerçevesinde bu malları üretmesinin önünde engeller oluşturmaktadır. Aynı zamanda küçültülmesi nedeniyle gelir kaynakları kısıtlanan devlet de, bu kamusal hizmetleri ve/veya malları sağlamada finansman sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Diğer taraftan, bir zamanlar ulus devletlerin sorumluluğunda olan kamusal malların, küreselleşme kapsamında ulus devlet sınırları dışına taşınmış olması da tek başına devletin bu tür malların üretimi ve finansmanında yeterli olamayacağını açıkça göstermektedir. Bir taraftan kamusal malların giderek uluslararasılaşması, diğer taraftan ulus devletlerin küreselleşmenin öngördüğü şekilde küçültülmeye zorlanmaları, karşılanmak zorunda olunan bu kamusal malların finansmanı konusunda yeni çözümler üretilmesini gerekli kılmaktadır.

II. KÜRESEL KAMUSAL MALLAR SORUNU

Kamusal malların piyasa tarafından ya hiç sunulmaması ya da yetersiz düzeyde sunulabilmesinden dolayı kamusal hizmetlerini sunma yükümlülüğü kamu kesimini yaratan temel unsur olmaktadır (Besley ve Ghatak, 2003). Kamu maliyesi literatüründe kamusal mallara ilişkin açıklamalarda iki nitelik üzerine vurgu yapılır. Bunlardan ilki dışlanamazlık özelliği iken; ikincisi tüketicilerin bu mallara ilişkin olarak birbirleriyle

yarışmalarını yani rekabet edilemezlik özelliğidir. Tüketiminde rakip olmama, dışlanamama özelliklerinin yanında yarattığı dışsallıklar ve refah artışı için herkese fırsatlar yaratan kamusal malların etkin üretimi son derece önemlidir. Çünkü bireylerin iktisadi refahının anahtar bileşeni, kişisel ve kamusal mallar arasında dengeli bir bileşimin sağlanmasıdır.

Elbette insanların istekleri ölçüsünde çeşitlenebilen bu malların kesin bir bileşimi söz konusu olmayıp, bu bileşimin kültürel, bölgesel, kuşak, gelir, cinsiyet ve gelişmişlik gibi bir dizi faktöre bağlı olarak değişebileceği bilinen bir gerçektir (Kaul, 2006:2). Ancak özellikle 20.yy.'ın sonlarında oldukça hızlanan küreselleşme, toplumları ve ekonomileri derinden etkilemekte, onları bir taraftan karşılıklı bağımlılığa öte yandan da bağımlılığın sonucu olarak işbirliğine zorlamaktadır. Yani piyasaların küreselleşmesi, piyasa başarısızlıklarının ve dışsallıkların da (özellikle negatif dışsallıkların) küresel ölçekte düşünülmesini zorunlu kılmaktadır (Ministry of Foreign Affairs, France, 2006:4). 1960'lı yıllarda Antartika Antlaşması'yla uluslararası kamusal mallar şeklinde literatüre giren bu olgu (Arşan,1992:426),artık çağımızda, dünyanın küresel bir köye dönüşümü tasvirine paralel olarak, küresel kamusal mallar olarak nitelendirilmektedir.

II.1. Küresel Kamusal Mallara İlişkin Açıklamalar

Salt kamusal mal, teknik olarak, bireylerin faydalanmada rakip olmadıkları ve birbirlerini dışlamamanın mümkün olmadığı mal ya da faaliyet olarak tanımlanabilir (Kanbur, 2002:2). Ulusal ve küresel kamusal mallar, birbirleriyle son derece bağlantılıdır. Şöyle ki, kamusal malların üç temel özelliği vardır. Bunlardan ilki, pozitif ya da negatif olabilen dışsallıklara sahip olmasıdır. İkincisi, dışlanamama ve rakip olmama olarak ifade edilebilirken; sonuncusu ise ortak bir eylemi gerektirmesidir (Kaplinsky, 2006:1). İşte bu özelliklerden ilki olan dışsallıkların, ulusal sınırların ötesine taşması, kamusal mala, küresel bir nitelik kazandırmaktadır¹. Nitekim Morrissey ve diğerleri (2006:7), dışsallığın coğrafi olarak yayıldığı alanın, malın kamusalının belirlenmesinde bir kriter olarak kabul edilebileceğini

---

¹ Sınır ötesi dışsallık, bir ülke faaliyetinin, klasik olarak rekabetçi piyasa aracılığı olmaksızın, bir diğer ülkede yarattığı sonuçlardır (Kanbur 2006:2). Bununla birlikte dışsallıkla kamusal mallar arasındaki ayırımı da dikkat etmek gerekir. Örneğin, bir üretim sürecinin sonucu olarak ortaya çıkan kirlilik bir dışsallık yani dışsal zarardır (external bad). Bu dışsallığın ortadan kaldırılmasında standart kamu müdahalesi, vergileme ya da regülasyona başvurmalıdır. Ama bu kirlilik zamanla artar ve sınır ötesine taşarsa, bu dışsal etki, küresel kamusal zarar (international public bad) (ozon tabakasının delinmesi ya da küresel ısınma örneğinde olduğu gibi) adını alır (Morrissey vd. 2006:7).

ifade etmektedirler. Onlara göre bu alan, kesin olarak belirlenmesi güç olmakla birlikte, üç tür olabilir. Bunlar; ulusal, bölgesel ve küreseldir. Yayılma alanı bölgesel ve küresel karakterde olan malları ise küresel mal olarak adlandırmaktadırlar.

Küresel kamusal mal kavramının tanımlanması oldukça güçtür. Bu konuda geniş bir literatür mevcut olmakla birlikte ufak farklılıklara rağmen kavramsal tartışmalarda geniş bir uzlaşma olduğu görülmektedir. Burada görüş farklılıklarının çoğunun temelinde, her biri tartışmalı olan bu üç kelimedenden (ki bunlar “küresel”-“kamusal”-“mal”) kaynaklandığını ifade etmekle yetinmek uygun olacaktır. Küresel kamusal mallar (GPG) kavramı², Dünya Bankası tarafından geliştirilmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak bir eylemi ve işbirliği sayesinde etkin bir şekilde üretilebilen, ekonomik kalkınma ve yoksulluğun azaltılması açısından önemli sınır ötesi dışsallıkları olan mallar, kaynaklar, hizmetler, kurallar ve politik rejimler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Binger 2003:4). Yani Dünya Bankası'nın tanımlamasında küresel kamusal malların belirleyicisi olarak sınırötesi dışsallıkların varlığı ve bu dışsallıkların elde edilmesi için bu malların üretiminde ülkelerin ortak çalışmalarının bulunması gerektiği ve finansmanının da ortak olarak sağlanması ile bu tür malların yetersiz üretiminin önüne geçileceği belirtilmektedir (Dünya Bankası, 2001).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayınlanan “Global Public Goods, Kaul ve diğ (1999),” adlı çalışmayla önem kazanmaya başlamış olan küresel kamusal mallar için verilen tanım oldukça kapsamlı olduğundan, sonraki çalışmalarda (özellikle Kanbur ve diğ:1999) yeniden tanımlandığı görülmektedir. Geniş anlamda tüm ülkelere, tüm insanlara ve tüm kuşaklara fayda sağlayan mallar, küresel kamusal mal olarak tanımlanmaktadır (Kaul-Mendoza 2006:95). Oysa Kanbur (2002:2), küresel kamusal mal tanımının, kamusal mal tanımındaki “bireyler” kavramı yerine “uluslar” kavramı kullanıldığında kendiliğinden ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Morrissey ve diğerleri (2006:5) ise küresel kamusal malı, ilkesel olarak, evrendeki herkesin yararına olan ve herkes tarafından elde edilebilmesinin mümkün olduğu bir fayda şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanım, küresel kamusal mallardan her ülkenin ya da yeryüzündeki tüm bireylerin ölçülebilir faydalar elde edeceği anlamına gelmemekte, ancak bu faydaların evrendeki herkes tarafından elde edilebilir olmasına vurgu yapmaktadır. (Kaul ve diğ:1999:10). Ancak son zamanlarda küresel kamusal

---

² Global Public Goods (GPG)'un karşılığı olarak kullanılmış olup; Transnational Public Goods ya da International Public Goods (IPG) (Uluslararası Kamusal Mallar) ile aynı anlama gelmektedir.

mallarla ilişkili olarak iki özellik önem kazanmaya başlamıştır. Bu tür mallarla ilgili olarak önemi artan bu iki özellik öz (core) ve tamamlayıcılık (complementary)'tır (Morrissey ve diğ:2006:2). Aşağıda küresel kamusal malların sınıflandırılması kısmı açıklanırken öz ve tamamlayıcı faaliyetin ne olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

II.2. Küresel Kamusal Malların Yarattıkları Faydaya Göre Sınıflandırılması

Kamusal mallara özgü niteliklerden dışlanamama ve rakip olmama özelliklerine sahip üç tür faydadan bahsetmek mümkündür. Bunlar; riskin azalışı, kapasite genişlemesi ve faydanın doğrudan tahsisidir (Morrissey ve diğ:2006:10). Bunların her biri diğeriyle ilişkili olup, bir kamusal mal bu üç tür faydanın tümünü üretebilir. Bu fayda türlerinin gelişiminde ortaya çıkan her bir aşama yayılma alanını belirler. Böylece bir kamusal malın ulusal kamusal mal mı yoksa küresel kamusal mal mı olduğu, yarattığı faydanın yayılma alanı tarafından belirlenir. Eğer ortaya çıkan fayda bir riskin azalışı ya da doğrudan fayda yaratılması şeklinde ise, bu durumda ilkesel olarak, herkesin bu faydadan yararlanması söz konusu olacağından küresel kamusal mal olarak adlandırılacaktır. Diğ taraftan ortaya çıkan fayda, kapasite genişlemesi şeklinde ise söz konusu fayda muhtemelen daha sınırlı bir alanda kalacaktır. Tablo 1'de faydaların yapısı itibariyle yapılan küresel kamusal mal sınıflandırması verilmektedir.

Çoğu kamusal mal, risk azalışı ya da riskin³ ortadan kalkması şeklinde faydalar yarattığından küresel kamusal malların önemli bir kısmı 'küresel kamusal zararlar' şeklindedir ve bu durum, aslında, negatif dışsallıkların sınırlar ötesine yayılmış halidir. Bulaşıcı hastalıklardan kurtulmak gibi küresel bir riskin ortadan kaldırılması, herkese fayda sağladığından küresel kamusal bir maldır. Asit yağmurları, küresel ısınma, ülkelerarası terörizm, çölleşme, mali istikrarsızlıklar, kötüleşen işgücü standartları gibi durumlar son yıllarda sınırötesi yayılmaları artıran örnekler olmuştur (Kanbur, Sandler, Morrison, 1999: 56). Riskin azaltılması bir kamusal mal olmakla beraber; sadece ortaya çıkacak faydadan uluslar arası ölçekte herkesin yararlanması eşit derecede mümkünse, bu mal küresel kamusal mal olacaktır.

---

³ Burada "risk", "disutility"nin karşılığı olarak kullanılmıştır. Genelde "kamusal zarar" da "public bad"ın karşılığı olarak tercih edilmiştir.

Tablo 1. Yarattıkları Fayda Türleri İtibariyle Küresel Kamusal Malların Sınıflandırılması

Fayda Türleri→	Risk Azalışı	Kapasite	Fayda
Kamusallık ↓			
Küresel alan (Kıtalar arası)	İklimsel riskin azalması	Küresel yönetici kuruluşlar	Biyolojik türlerin korunması
Sınırlı alan (Bölgesel)	Asit yağmurunun azalması	Bölgesel kuruluşlar	Orman veya göllerin korunması
İlkesel olarak, herkesin faydalanması mümkün	Hastalık riskinden kurtulmak	Küresel bilgi üretimi	Yoksulluğun azaltılması
Sınırlandırılmış fayda	Hastalığın yayılmasını önlemek	Verimsiz arazilerde tarıma yönelik araştırma	Bir hastalığın daha az yayılmasının sağlanması
Kamuya sağlanan fayda	Savaşın önlenmesi	Barışın korunması	Barış ve güvenlik

Küresel refahı artırmak için küresel kamusal malların arzının artırılması gerektiği gibi, bütün insanlık için oluşacak zararların azaltılmasını sağlamak da bir küresel kamusal mal niteliği taşıdığından bu zararların azaltılması şeklindeki kamusal mal arzının da artırılması gerekmektedir. Fakat bu malları üretecek ve yönetecek küresel bir devlet yoktur. Bu durum ulus devletler açısından ortak faydalar yanında ortak finansman sorunları da ortaya çıkarmaktadır.

Kişisel ya da kamusal mal üretimlerinde kapasite genişlemesi şeklinde ortaya çıkan fayda da, artan kapasiteden herkesin yararlanmasını mümkün kılması halinde, mala kamusal niteliği kazandırmaktadır. Buna verilebilecek en güzel örnek herkesin eşit derecede ulaşması mümkün olan “bilgi”dir. Bazı bireylerin tamamlayıcı bir mal olan eğitim eksikliğinden dolayı bilgiye ulaşma ve kullanma yetenekleri sınırlı olmasına rağmen, “bilgi”, küresel kamusal bir maldır. Burada eğitim, ulusal kapasiteyi artırdığı için bir ulusal kamusal maldır. Ama eğitim aynı zamanda küresel bilgi üretme kapasitesini de artırdığından bir tamamlayıcı faaliyettir. Bu bağlamda

sağlık da eğitim gibi kapasite artırımına hizmet eden kamusal mal özellikleri taşımakla birlikte birer tamamlayıcı faaliyettir (Morrissey ve diğ:2006:10).

II.3. Sektörel Olarak Küresel Kamusal Malların Sınıflandırılması

Yarattıkları fayda türleri itibariyle kamusal malların sınıflandırılmasının ardından sektörel olarak da kamusal malları çevre, sağlık, bilgi, güvenlik/barış ve yönetim olarak sınıflandırmak mümkündür (Morrissey ve diğ:2006:14). Bunlardan ilk üçü risk azaltımı şeklinde faydalar üretirken; diğer ikisi ise temelde kapasite artışı şeklinde faydalar üretir. Küresel kamusal malların tümü, herkese eşit faydalar sağlamalarından dolayı küresel refahı optimize eden birer öz faaliyettir. Salt ulusal kamusal mallar da, ölçüğe bağlı olarak küresel olma eğilimindedirler. Mesela sağlık veya barışın temini, bir öz faaliyettir ve ulusal ya da uluslar arası düzeyde eşit olarak gerçekleştirilebilir. Öz faaliyetler, her yerde ulusal düzeyde üretilmekte ise, bu durumda küresel kamusal mal özelliklerine sahip olacaktır. Eğer bazı ülkeler, ulusal düzeyde bu malları üretmiyorlarsa, bu durumda küresel kamusal malların üretimi, küresel olarak azalacaktır. Bu anlamda ulusal kamusal mallar, küresel kamusal malların tamamlayıcılarıdır.⁴

Ulusal kamusal malların, küresel kamusal malların üretimine katkıda bulunması şeklindeki üretim açısından bu tamamlayıcılık, öz bir faaliyet olmakla birlikte farklı yayılma alanlarına sahiptirler. Ulusal kamusal mallar, küresel kamusal mallardan yararlanma ya da bu malların tüketimiyle daha fazla ilişkili ise, bu tamamlayıcı bir faaliyettir. Tablo 2’de, kamusal mallar öz ve tamamlayıcı faaliyet olarak ayrılmakta ve sektörler itibariyle küresel kamusal mallar gruplandırılmaktadır (Morrissey ve diğ:2006:17).

Elbette tabloda sayılan faaliyetlerin çoğu farklı kamusal mal türlerine katkısı olan faaliyetler olarak kesin bir şekilde gruplandırılmazlar. Mesela uluslar arası araştırma merkezleri, tabloda “Bilgi”nin üretimi bir öz faaliyet olarak gösterilmektedir. Ancak çevreye yönelik araştırma yapan bir uluslar arası araştırma merkezi, çevresel kamusal mal üretimine katkısı olan bir tamamlayıcı faaliyet olacaktır. Aynı şekilde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, “Yönetim” açısından bir öz faaliyet iken; aynı zamanda “Güvenlik” üretiminde bir tamamlayıcı faaliyettir. Dolayısıyla öz faaliyet

---

⁴ Tamamlayıcı faaliyetin bir kamusal mal olması da gerekmez. Mesela aşı, temelde kişisel bir maldır. Fakat aşı üretimi, hastalığın yok edilmesinde tamamlayıcılık özelliğine sahiptir. Eğitim de dışlanabilirlik ve sıkışıklıktan dolayı rakip olma özellikleri taşıdığından kişisel bir mal olmakla birlikte “bilgi”nin tamamlayıcı faaliyetidir. Tıpkı ulusal kamusal malların, küresel kamusal mallara katkıda bulunması gibi, dışsalıklar da ulusal kamusal mallara katkıda bulunurlar.

kamusal mal üretimi anlamına gelirken; tamamlayıcı üretim faaliyetlerinin kamusal mal üretimine katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür. Tabloda ilginç bir nokta daha vardır ki; o da yoksulluğun azaltılması, tamamlayıcı tüketim faaliyetleri arasında gösterilmektedir. Aslında Dünya Bankası

Tablo 2. Sektörler İtibariyle Küresel Kamusal Malların Sınıflandırılması

Kamusal Mal	Öz Faaliyet	Tamamlayıcı Faaliyet	
		Üretim	Tüketim
Çevre Küresel <i>Ulusal</i>	Kirliliğin yayılmasındaki azalma <i>Koruma</i>	Araştırma <i>Tarımsal destek</i>	 <i>Yoksulluğun azaltılması</i>
Sağlık Küresel <i>Ulusal</i>	Hastalığın yok edilmesi <i>Koruyucu sağlık tedbirleri</i>	Hastalıklara yönelik araştırma <i>Sağlık sistemi</i>	 <i>Hastaneler</i>
Bilgi Küresel <i>Ulusal</i>	Araştırma merkezleri <i>Eğitim hizmetleri</i>	İnternet hizmetleri <i>Genel eğitim</i>	Küresel ağlar <i>Okullar</i>
Güvenlik Küresel <i>Ulusal</i>	Savaşın önlenmesi <i>Suçların azaltılması</i>	Barışın korunması BM Güvenlik Konseyi <i>Ulusal politika</i>	 <i>Yoksulluğun azaltılması</i>
Yönetim Küresel <i>Ulusal</i>	Küresel kuruluşlar <i>“İyi” hükümet</i>	Araştırma <i>Yönetme kapasitesi</i>	Finansal istikrar <i>Adalet</i>

(2001:109-133) 'na göre kamusal malların üretilmesi, yoksulluğun azaltılmasına potansiyel bir katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı yoksulluğun azaltılması, ahlaki olarak zorunlu ve bu sebepten ötürü de son derece önemlidir. Ama bu, yine de yoksulluğun azaltılmasının bir kamusal mal olduğu anlamına gelmemektedir. Mesela yoksulluğu azaltmaya yönelik bir sağlık programında (Velde,2006:2) bazı yoksulların durumlarında iyileşme olurken, bundan yararlanamayan ve yoksul kalmaya devam edenler, diğerleri tarafından dışlanmışlardır. Yoksulluğun azalmasının yarattığı gelir artışından herkesin eşit derecede yararlanması mümkün olmadığından, aynı zamanda bireyler arasında rekabet de vardır. Diğer taraftan ise kamusal malların herkese eşit elde edilebilir faydalar sağlaması gerektiğinden, yoksulluğu azaltma çabaları, yoksulların potansiyel refahını/faydasını artırır. Ancak

kamusal mallardan en az fayda elde etme durumunda olan yine yoksullar olduğundan, yoksulluğun azaltılması, kamusal mallardan daha fazla insanın yararlanmasını mümkün kılar ki, bu durumda yoksulluğun azaltılması, sosyal refahı artıran tamamlayıcı bir tüketim faaliyeti olacaktır. Bundan başka yoksulluğun azaltılmasının toplumsal şiddet ve çatışma kaynaklarının azaltılması ya da buna sebebiyet verecek baskı ortamının yumuşatılması gibi etkileri de söz konusu olabilir.

Küresel kamusal mallar konusunda, kural koymak ve izlemek, finansman sağlamak gibi işlevleri olan uluslararası kuruluşlar arasında en önemlisi, Birleşmiş Milletler örgütüdür. Bu örgütün bünyesinde barındırdığı fonlar arasında, çevreden sağlığa; uluslararası mülteciler sorunundan, uluslararası güvenlik konularına kadar, küresel kamusal mal kapsamına giren hemen hemen bütün alanlar yer almaktadır. Birleşmiş Milletler'in finansman kaynakları büyük ölçüde üye devletlerden karşılanmakta ve bu devletlerin yaptıkları ödemeler, ödeme gücü ilkesine göre olmaktadır.

Günümüzde, Birleşmiş Milletler Örgütü dışında, küresel kamusal malların sunumunda etkili olan çok sayıda uluslararası kuruluş, sivil toplum örgütleri ve devlet-özel kesim ortaklığı şeklindeki yapılanmalar vardır. 20. yüzyılın başında sadece 37 adet uluslararası örgüt ve 176 adet sivil toplum örgütü mevcut iken, 2001 yılında 6.415 adet uluslararası örgüt ve 43.958 adet sivil toplum örgütü mevcuttur (Held-McGrew, 2002: 188).

Artan küreselleşme sürecine rağmen, küresel kamusal malları asıl sağlayan ulus devletlerdir. Kaul ve le Goulvin'in tahminlerine göre, bu konuda tam ve kesin veri elde etmek çok zor olsa da, dünyada toplam olarak ulusal kamu mallarına harcanan tutar yaklaşık 6 trilyon dolardır. Bunun 5 trilyon doları sanayileşmiş ülkeler, 1 trilyon doları ise gelişmekte olan ülkeler tarafından harcanmaktadır. Buna karşılık küresel kamusal mal niteliğinde olan harcamalar çok daha düşük seviyededir. Kaul ve le Goulvin, ulusal kamusal mal harcamaları ile küresel kamusal mal harcamaları oranının 2000 yılı için 1:200 ile 1:400 arasında olduğunu tahmin etmektedirler (Kaul-le Goulven, 2003: 340) .

Az sayıda ülke finansmanına katıldığı halde, çok sayıda ülke vatandaşının küresel kamusal mallardan yararlanması sorunu (free rider) bu malların arzını sınırlamaktadır. Küresel kamusal mallardan yararlanan ulus devletlerin yapılacak anlaşmalar çerçevesinde diğer devletlere de hak tanıyarak kendi egemenlik haklarından bazı tavizler vermeleri gerekmektedir. Bütün insanlığı ilgilendiren küresel kamusal mallardan ülkeler yalnızca kendilerinin değil, tüm insanlığın yararlanması zorunluluğunu kabul etmek durumundadırlar.

Dolayısıyla bu tür malların finansman sorununun küresel ölçekte ele alınması gerekliliği nedeniyle küresel fonların oluşturulması yönünde uluslararası düzeyde çalışmalar yürütülmektedir. OECD, Birleşmiş Milletler, AB, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar bazı projeler yürütmekle birlikte küresel kamusal malların finansmanı konusunda kalkınma yardımları dışında henüz kalıcı bir çözüm üretilmemiş ve tartışmalar süregelmektedir.

Küreselleşmeyle ülkelerin birbirlerine bağımlılıklarının artması ölçüsünde bir ülkedeki bir finansal istikrarsızlığın diğer ülkeleri de etkilemesi kaçınılmazdır. Bu durumda uluslar arası kısa vadeli sermaye hareketlerinin yaratacağı finansal istikrarsızlıkların önlenmesinin de bir küresel kamusal mal olduğunu söylemek mümkündür. Uluslararası sermaye hareketlerinin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla ortaya atılan ve küresel ölçekte fon yaratma potansiyeline de sahip olan Tobin Vergisi, bir taraftan finansal krizlerin ortaya çıkışının önünde bir emniyet sübabı görevi görecektir; diğer taraftan da ortaya çıkış amacından farklı olarak diğer küresel kamusal malların finansmanına katkı yapacak bir öneri olarak değerlendirilmektedir.

III. TOBİN VERGİSİ VE ULUSLARARASI SERMAYE HAREKETLERİ

Küreselleşme günümüzde güç dengesini sermayeden yana değiştirmiş bulunmaktadır. Küreselleşmenin en fazla hissedildiği finans piyasalarındaki gelişmeler ise uluslararası spekülasyon sermaye hareketlerinin hızını artırmıştır. Yabancı sermaye içerisinde önemli bir yer tutan spekülasyon sermaye hareketleri gelişmekte olan ülke (GOÜ) ekonomileri açısından büyük risk oluşturmaktadır.

Neo klasik kuram, sermaye akımlarının ulusal tasarrufların tamamlayıcısı olduğunu ve finansal serbestleşmenin kıt kaynakların, uluslararası hem yer hem de zaman olarak yeniden dağılımını sağlayacağını öngörmektedir. Serbest dolaşan sermaye sayesinde, fonlar yüksek tasarrufa sahip ülkelere, düşük tasarruf düzeyine sahip ülkelere yönelecek ve bu süreç, küresel finansal piyasalar arasında faiz oranının eşitlenmesiyle sonuçlanacaktır. (Balkan, Biçer, Yeldan, 2002:2)

Bu kurama göre, sermaye hareketlerinin ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmaya yönelik etkileri vardır. Gelir seviyesi yüksek ülkelerde tasarrufların ve kurumsal yatırımcıların artması nedeniyle, sermaye stoku oldukça büyümüştür. Gelişmiş ülkelerde sermayenin getirisi düşük olduğundan sermaye, ihtiyaç duyan ve daha fazla getiri sağlayan gelişmekte olan ülkelere akacak ve bir taraftan yüksek getiri kazanma imkanı bulurken diğer taraftan da gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesine katkı

sağlayacaktır. Yani, her iki taraf da bu süreçten kazançlı çıkacak ve ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı azalacaktır.

Ancak, sanayileşmiş ülkelerden gelen sermaye, uzun vadeli yatırımlar için politik ve ekonomik istikrar aramaktadır. Birçok gelişmekte olan ülkede bu durum oluşmadığından, bu ülkelere yönelik sermaye büyük ölçüde portföy yatırımı veya kısa vadeli yatırım şeklinde olmaktadır. Bu tür sermaye akımları ise ülkede var olan dengesizlikleri arttırmakta ve makroekonomik dengeleri bozarak gelişmekte olan ülkelerin mali krizler karşısındaki kırılganlıklarını arttırmaktadır.

Finansal liberalleştirme çabalarına girişen gelişmekte olan ülkeler, büyük ölçüde ulusal tasarruf açığı bulunan ve ödemeler dengesi sorunları yaşayan ülkelerdir ve yurtdışından daha kolay kaynak sağlayabilmek ve kalkınmalarını hızlandırmak için serbestleştirmeye gitmişlerdir. 1970'li yıllarla başlayan finansal serbestleşme uygulamaları sonucunda, sermaye girişlerinde büyük artışlar yaşanmıştır. Ancak yoğun şekilde giriş yapan sermaye, beklenen etkileri göstermemiş ve birçok ülke finansal krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Meksika, Doğu Asya ve Rusya krizleri sonucunda, sistemin pek de öngörüldüğü şekilde çalışmadığı görülmüş ve özellikle çok hareketli, kırılgan ve oynak olan kısa vadeli sermaye hareketleri ve portföy yatırımları sorgulanmaya başlanmıştır. Çünkü küreselleşmenin önemli bir unsuru olan sermaye hareketlerine yoğun bir şekilde maruz kalan ülkelerde gelir dağılımının bozulması, finansal sektörün kırılganlığının artması ve makroekonomik dengelerin bozulması gibi olumsuz etkiler ortaya çıkmıştır. Finansal serbestleştirme süreci sonunda, finansal krizlerin doğabileceğine ilişkin oldukça çok sayıda kanıt da vardır (Williamson-Mahar, 1998:14).

1990'larla birlikte, mali işlemler üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasından sonra, dünyada mali krizler daha çok yaşanmaya başlanmıştır. Bu dönemde, özellikle, girdiği ülkedeki faiz ve döviz kuru arasındaki dengesizlik üzerinden arbitraja dayanan kısa vadeli sermaye hareketleri öne çıkmıştır. Karlı arbitraj ve spekülasyon fırsatlarının artması, mali piyasalar arasında kısa vadeli sermaye hareketlerini uyararak büyük ve ani akımlar oluşturmuş, birçok ülkede para ve kur politikalarının istikrarını tehdit eder hale gelmiş ve şiddetli finansal krizlere kapı aralamıştır (Delice, 2002:43). 1990'ların başındaki Avrupa Döviz Kuru Mekanizmasında (ERM) karşılaşılan sorunlar ve Güney Doğu Asya'da çıkan krizler nedeniyle 1990'ların sonlarına doğru sermaye kontrolleri hakkında yoğun bir tartışma başlamıştır.

Kısa vadeli sermaye hareketleri olarak bilinen sıcak paranın özellikle gelişen ülke ekonomileri için tehlikeli olduğunu vurgulayan Stiglitz (1989:106)'a göre, kısa vadeli sermaye hareketlerinin ülke açısından birinci

zararı ülke parasının suni olarak değerlendirilmesi ve cari açık oluşturmasıdır. İkincisi, ülkede yatırıma ve büyümeye orta ve uzun vadeli destek olmamasıdır. Üçüncüsü, ülkeden hızlı çıkış yaptığında piyasalar üzerinde yıkıcı etkiler yaratmasıdır. Bu nedenle de sıcak paradan Tobin Vergisi türü bir vergi alınmalı ve para giriş çıkışı nisbi olarak kontrol altına alınmalıdır.

Mobilitesi çok yüksek olan uluslararası spekülasyon sermayesinin neden olduğu tahribatları en aza indirebilmek için James Tobin, 1972 yılında, dış ticaret ve uzun dönem yatırımları olumsuz etkilemeyen ancak kısa vadeli spekülasyon hareketleri frenleyen uluslararası düzeyde tüm döviz işlemlerini kapsayacak genel bir verginin uygulanmasını önermiştir. Bu vergi kapsamında, başka bir para birimine çevrilecek olan paradan %0,1 ile %0,5 arasında değişen bir oranda uluslararası tek tip vergi alınması önerilmiştir. Söz konusu işlemlere %0,2 vergi uygulanması durumunda; işlem her gün yapılıyorsa %48, her hafta yapılıyorsa %10 ve her ay yapılıyorsa %2,4 oranında maliyet unsuru teşkil edecektir. Bu da, spekülasyon sermaye hareketlerinin hızlanmasının Tobin vergisi tarafından cezalandırılarak sermaye çıkışının yol açacağı tahribatların bir ölçüde engellenebileceğini göstermektedir.

Keynes'in ABD'deki spekülasyon sermaye hareketleri için önerdiği transfer vergisini Tobin, uluslararası boyutta savunmuştur. Tobin, mali krizlerin önemli nedenlerinden birinin yüksek hacimli döviz spekülasyonu olduğunu ve dövizde yapılan günlük al-sat işlemlerinin, dünyanın tüm borsalarında oluşan işlem hacminden daha fazla olduğunu belirtmektedir (Tobin, 1978:153).

Döviz piyasasının çok büyük ve oynak olması, ülkelerin merkez bankalarının ulusal para birimlerini korumada etkisiz kalmasına yol açtığından Tobin, spekülasyon maliyetlerini yükseltmek ve kısa vadeli veya gecelik spekülasyonlardaki kâr elde etme potansiyelini azaltmak amacıyla, uluslararası sermaye hareketleri üzerine bir işlem vergisi getirilmesini önermektedir (Tulay ve Erdönmez, 1999:13). Bu sayede, spekülasyon azalacak, ülkelerin merkez bankaları, ulusal para birimini daha kolay koruyabilecek ve ülkeler, vergi geliri elde edebilecektir. Dolayısıyla, ülke ekonomileri daha korunaklı hale gelecektir.

Tobin'e göre finansal küreselleşme sürecinde finansal işlemlerin önünde kalan tek engel ulusal düzenlemelerdir. Küresel finans piyasalarının daha dengeli olması ve ülkelerin ulusal ekonomik özerkliklerini sağlamak için önerdiği politika karması ise değişen döviz oranları ve yabancı sermaye akışlarının yavaşlatılması amacıyla vergiye tabi tutulmasıdır. Bu bileşim, krizleri ortadan kaldırmasa da, krizler daha az sıklıkla ve maliyetle gerçekleşecek, krizlerin şiddeti de azalacaktır (Tobin, 2000:1104).

Küreselleşmenin getirdiği sorunlara çözüm önerileri kapsamında Keynesci yaklaşım; Tobin vergisi türü bir vergi ile uluslararası sermaye hareketlerinin vergilendirilmesini, Tobin vergisine ek olarak ulusal sermaye denetimlerinin uygulanmasını, spekülative sermaye hareketlerine karşı bir döviz havuzu rolü oynamasını öngören Asya Para Fonu gibi fonların ve Dünya Mali Otoritesi'nin (World Financial Authority) kurulmasını önermektedir (Erdoğan, 2001:141).

Marksist yaklaşım tarafından sunulan çözüm önerileri ise ulusal ekonomilerin merkez kapitalist ülke ekonomilerinden ve bu anlamda küresel kapitalizmden ekonomik bağlarını ve bağımlılıklarını gevşetmesidir. Keynesci önlemler (ulusal sermaye denetimleri, Tobin vergisi gibi) bu bağları ve bağımlılıkları gevşetmede önemli araçlar olarak desteklenmekte, ancak yeterli bulunmamaktadır. Mali liberasyon konusunda bazı Marksistlerin radikal önerileri bulunmaktadır. Bu önerilere örnek olarak; spekülative enstrümanların tümünün dondurulması, hedge fonların dağıtılması, uluslararası para hareketlerine denetim getirilmesi, kıyı bankacılığının ortadan kaldırılması, Washington Konsensüsünün terk edilmesi, IMF politikalarından vazgeçilmesi, reel ücretleri yükseltecek ve küresel yoksulluğu azaltacak genişletici bir ekonomik politikaya geçilerek makroekonomik reform yapılmasıdır (Erdoğan, 2001:146).

Tobin vergisinin temel felsefesi, kısa vadeli ve spekülasyon amaçlı sermaye hareketlerinin üzerine, düşük oranlı bir vergi koymak suretiyle, bu sermaye hareketlerinde gerçekleşen spekülasyonun kazancını azaltmak ve cazibesini kaybettirmektir. Bu verginin belirtilen amaca ulaşmasını sağlayabilmek için, kısa vadeli sermaye hareketlerine yoğun şekilde maruz kalan tüm gelişmekte olan ülkelerde aynı oranda ve aynı anda uygulanması gerekmektedir. Tersine bir durumda, azaltılması düşünülen bu akımlar, Tobin vergisini uygulamayan ülkelere kayacaktır.

Mali piyasalar üzerindeki sapmaların ortadan kaldırılabilmesi için, Tobin vergisinin tabanının oldukça geniş tutulması gerekmektedir. Dar bir vergi tabanı uygulanmasıyla, vergi kaçırmaya açık bir kapı bırakılmış olur. Bu durumda fonlar, vergi konulmayan alanlara giderek, vergi alanı dışına çıkarılmış olacaktır.

Tobin vergisi, ekonomiye zararlı olan daraltıcı para politikası yönetimi veya faiz oranlarının arttırılması ve döviz kurunun düşürülmesi gibi, hoş olmayan politika tercihi yapma hususunda, karar vericilerin yükünü azaltacaktır. Tobin vergisi aynı zamanda, bankalara verilen ve iflasa gitmelerini önleyen, devlet güvencesinden kaynaklanan mali kayıp sorunlarını, bankaların yoğun risk almalarını, spekülasyonun maliyetini arttırmak suretiyle durduracaktır. Böylece bankalar verilen devlet

garantilerinin istismarını önleyecektir. Ayrıca, bir dövizden diğerine de geçiş engellenecektir. (Altınkemer, 2003:4)

Tobin vergisi ile ilgili sorun, konulacak verginin evrensel ve tekdüze olmasının gerekmesidir. Aksi takdirde, bu vergi tek bir ülkede uygulanırsa, sermaye hareketleri kolaylıkla kıyı ötesi piyasalara kayabilir. Tobin vergisiyle ilgili olarak, vergi gelirleri yetkisinin kime verileceği ve kimin kuralları yürürlüğe koyacağı da büyük bir sorun teşkil etmektedir. Tobin (1978,) bu yetkinin, tüm ülkelerin üye olmasını varsayarak, Dünya Bankası ve IMF'e verilmesini öngörmüştür.

Tobin Vergisinin karşısında olanlarca, Tobin vergisinin; spekülasyonu ortadan kaldırmayacağı, likidite sorunlarını ortaya çıkaracağı ve uluslararası sermaye piyasalarını zayıflatacağı, dolayısıyla etkin bir vergi olmayacağı belirtilmektedir. Bu vergiyi etkisizleştiren dört temel neden ortaya koyulmaktadır. Buna göre, temel sorun verginin temelinde yatmaktadır. Vergi, istisnasız tüm geçişlere uygulandığında, hiçbir spekülatif amacı olmayan, likitideyi dengeye sokmaya çalışan merkez bankaları gibi mali kurumları ve piyasa yapıcılarını cezalandırmaktadır. İkinci sorun, vergilendirilebilir geçişlerin tanımlanmasıyla ilgilidir. Spot geçişlere vergi koyulursa, yatırımcılar, mali çeşitlilik içerisinde veya vadeli enstürmanlar kullanmak suretiyle ileri pozisyonlar alabilirler. Üçüncü sorun, %1 gibi düşük oranda uygulanması düşünülen bu vergi, daha büyük bir getiri bekleniyorsa spekülasyonu engellemeyecektir. Spekülasyonu engelleyici bir oranda vergi konulması durumunda da, mali aracılık ciddi bir şekilde tehlikeye girecektir. Dördüncü sorun ise Tobin Vergisi uygulamasından doğacak gelirin bölüşümüyle ilgilidir. (Altınkemer, 2003:5)

Döviz hareketlerini vergilendirmek yoluyla sermaye hareketlerine kısıtlama getirilmesi, bir taraftan mali krizlerin şiddetini azaltmayı hedeflerken diğer taraftan da vergileme sonucu elde edilen fonların iklim değişikliği ve fakirlik gibi küresel sorunların çözümünde kullanılması amaçlanmıştır. Daha önce uygulanan kapsamlı düzenlemelere dönmek gibi bir amaç güdülmemektedir (Ministry Of Finance, Finland, 2001:35).

IV. KÜRESEL KAMUSAL MALLARIN FİNANSMANI

Küresel nitelikli kamusal malların pekçoğu aslında kalkınma amacına yöneliktir. Çevre, sağlık, politik istikrar, bilgi ve iletişim gibi hizmetler, gelişmekte olan ülkelerde refahı artırıcı hizmetlerdir (Kanbur, Sandler, Morrison, 1999: 56). Bu hizmetler, negatif dışsallığı azaltıcı etkileri nedeniyle yardım veren ülkelere de fayda sağlamakta ve bu özellikleri itibariyle de küresel kamusal mal olarak nitelendirilmektedirler.

Kalkınma yardımları ile küresel kamusal malların finansmanı arasında iki farklı etkileşim mevcuttur. Birincisi, bunlar birbirlerinin tamamlayıcısı veya ikamesi olabilirler; ikincisi ise küresel kamusal malların arzı kalkınma yardımlarının etkinliğini artırırken kalkınma yardımları da küresel kamusal mallardan daha çok fayda elde etmeyi sağlar (Guillaumont, 2002: 106). Gerek Dünya Bankası ve gerekse Birleşmiş Milletler bünyesinde yayınlanmış olan birçok çalışma raporunda da kalkınma ile küresel kamusal mallar arasındaki ilişkinin pozitif olduğu ve birbirlerini desteklediği vurgulanmaktadır.

Dolayısıyla, küresel kamusal mal kavramı, kalkınma ve kalkınma yardımları konuları ile yakın ilişki içinde bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru, “kalkınma yardımları” adı altında uygulanan yardımlar, büyük ölçüde ulusal ve küresel kamusal mal finansmanı amacını taşımaktadır. Bu konudaki yaygın olan görüş, gelişmekte olan ülkelere yapılan dış yardımların küresel faydayı da yan ürün olarak sağladığıdır (Anand, 2002: 8).

Kalkınma yardımları, gerek DAC⁵ (Development Assistance Committee) üyesi ülkeler gerekse bazı uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Uluslar arası kuruluşların yaptıkları yardımların da kaynağını yine yüksek gelir düzeyine sahip DAC ülkelerinin oluşturduğunu göz ardı etmemek gerekir. Tablo 3’de yıllar itibariyle DAC ülkelerinden kalkınma amacına yönelik yardım kapsamındaki nakit çıkışlarının dağılımı yer almaktadır. Resmi Kalkınma Yardımlarında son yıllarda bir artış olmamakla birlikte piyasa koşulları çerçevesinde yapılan yardımlar (doğrudan yatırımlar, düşük faizli kredi vs.) artma eğilimine girmiştir.

Raffer (1998:533)’ın tahminlerine göre ODA’nın gelişmekte olan ülkelere aktardığı her 4\$’lık yardımın 1\$’lık kısmı küresel kamusal malları üretecek faaliyetlere yönlendirilmektedir. Dünya Bankası’nın 2001 Küresel Kalkınma Finans Raporu’na göre ODA kapsamında gelişmekte olan ülkelere küresel kamusal malların oluşturulması için 5 milyar \$, bu ülkelerdeki tamamlayıcı faaliyetleri desteklemek için de 11 milyar \$ aktarılmıştır. Velde ve Morrissey (2001), 1990 sonlarında 10 \$’lık ODA’nın 1\$’ının küresel kamusal mallara, 3\$’ının ise küresel kamusal malların tamamlayıcısı olan faaliyetlere aktarıldığını ifade etmektedirler.

---

⁵ DAC Ülkeleri: Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD.

Tablo 3. Türlerine Göre DAC Ülkelerinin Yaptıkları Yardımlar, milyon ABD Doları

	1991-92 ortalama	1996-97 ortalama	2003	2004	2005	2006	2007
Resmi Kalkınma Yardımları (ODA)	58 453	52 026	69 065	79 432	107 078	104 370	103 491
Diğer Resmi Yardımlar	8 097	5 926	- 350	- 5 601	1 430	- 10 728	- 6 438
Piyasa koşullarına özel yardımlar	29 996	126 216	46 573	75 262	179 559	194 761	325 350
Sivil Toplum Kuruluşlarının Yardımları	5 704	5 480	10 239	11 320	14 712	14 648	18 508
Toplam Net Yardımlar	102 249	189 649	125 527	160 412	302 779	303 051	440 912

Kaynak: OECD, Development Co-Operation Report 2009.

<http://oberon.sourceoecd.org/pdf/dac09/432009011e-07-statisticalannex.pdf>

Resmi kalkınma yardımlarının ne kadarının küresel kamusal malların sağlanmasında kullanıldığı konusunda net bir bilgi mevcut olmamakla birlikte, ODA'nın küresel kamusal malların sağlanması için kullanıldığı konusunda da tereddütler vardır.

Gelişmekte olan ülkelerin içinde buldukları sanayileşme ve kalkınma çabaları dikkate alındığında ODA kapsamında yapılan yardımların küresel kamusal malların üretimine yönlendirilmesinde tam etkinliğin sağlanamayacağı açıkça görülmektedir. Ayrıca küresel kamusal mallar sorununun sadece gelişmekte olan ülkelere yapılan bu yardımlar kapsamında çözüme ulaştırılmasının beklenmesi de mümkün değildir. Kalkınma yardımları ve küresel kamusal malların sağlanması açısından etkinliği, çalışmamızın kapsamı dışında yer aldığından bu konuda detaylı inceleme yapılmamış sadece küresel ölçekte bu malların üretilmesi ve finansmanı açısından günümüzde geçerli olan uygulamaya değinmekle yetinilmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Zedillo Paneli ve ardından 2001 yılında yayınlanan Raporda, Uluslar arası Kalkınma Hedefleri kapsamındaki küresel kamusal malların finansmanı için resmi kalkınma yardımları haricinde yıllık ilave 50 milyar dolar gerektiğinden bahsedilmektedir (Anand, 2004:18-19).

Devarajan ve diğerleri (2002), Milenyum Kalkınma Hedeflerinden (MKH) yoksulluğun 2015 yılına kadar istenilen düzeye çekilebilmesi için yardım veren ülkelere yıllık olarak 54 ile 62 milyar dolar arasında ilave gelir elde edilmesi gerektiğini tahmin etmektedir (Anderson-Waddington, 2006:5). BM Milenyum Proje Raporu (2005:241) ise MKH'lerine ulaşmak

için toplam yardım hacminin 2015'te zengin ülkelerin milli gelirlerinin % 0.54'üne yükselmesi (2002'de %0.23 düzeyinde) gerektiği yönünde tahminde bulunmaktadır.

Küresel kamusal mallar sorununun çözümü hem üretim hem de finansman açısından küresel işbirliğinin sağlanmasına ve özellikle de finansman konusunda yeni alternatiflerin bulunmasına bağlı gözükmektedir.

V. TOBİN VERGİSİ GELİRLERİ VE UYGULANABİLİRLİĞİ

Tobin Vergisi, küresel kamusal malların finansmanında kullanılabilir ve gelir yaratma kapasitesi yüksek olan önerilerden biridir. Yapılan tahminler verginin en az 10 milyar \$ olmak üzere yüzlerce milyar \$ gelir yaratabileceğini göstermektedir.

1998'de dünyada 1.49 trilyon dolar düzeyinde gerçekleşen günlük döviz işlem hacmi üzerinden alınacak çok küçük oranda bir Tobin vergisi, yoksulluk ve çevresel sorunları giderecek kadar büyük gelir potansiyeli taşıyabilirdi (Haugen,2001:170). Tablo 4'de yıllar itibariyle küresel olarak gerçekleşen günlük ortalama döviz işlem hacimleri yer almaktadır. 2007 yılında günlük işlem hacmi 3.21 trilyon dolar ve yıl 270 işgünü olarak kabul edildiğinde yıllık işlem hacmi 865,352 trilyon dolar olacaktır. Bu tutar üzerinden alınacak %0.005 oranındaki bir verginin en basit şekilde 43 milyar dolar civarında bir gelir yaratacağını söylemek mümkündür.

Tablo 4. Dünya Günlük Ortalama Döviz İşlem Hacmi, Milyar ABD Doları

	1992	1995	1998	2001	2004	2007
Spot işlemler	394	494	568	387	631	1,005
Forward işlemler	58	97	128	131	209	362
Döviz swapları	324	546	734	656	954	1,714
Tahmini hata	44	53	60	26	106	129
Toplam işlem hacmi	820	1,190	1,490	1,200	1,900	3,210

Kaynak: BIS, 2007

Tablo 5'de yıllık işlem hacimleri üzerinden alınacak farklı oranlardaki vergiler sonucunda tahmin edilen gelir düzeyleri yer almaktadır. Bu tahminlerden de görüleceği üzere bu yolla yaratılacak gelir küresel kamusal malların finansmanı açısından yadsınamayacak boyutlardadır.

Tablo 5. Tobin Vergisi Gelir Tahminleri

Çalışmalar	Varsayılan Vergi Oranı (%)	Yıllık Tahmini Gelir (milyar ABD \$)
D'Orville ve Najiman (1995)	0.25	140
Felix ve Sau (1996)	0.25 0.10	300 140-180
Frankel (1996)	0.10	166
Kaul ve diğ. (1996)	0.1 0.2	90 270
Michalos (1997)	0.25 0.10 0.05	302-393 148-180 90-97
Stecher (1999)	0.20	284
Paul ve Wahlberg (2001)	0.20	30
Nissanke (2004)	0.01 0.02	17 31
Spratt (2006)	0.005 0.01	24 47
Schmidt (2007)	0.005	34
Raviol (2007)	0.02	70

Kaynak: Adı geçen çalışmalardan derlenmiştir.

Kaul ve diğerleri (1996), 90 ila 270 milyar Dolar arasında bir gelir tahmininde bulunurken vergi oranının % 0,1-0,2 arasında değişmesi ve verginin parasal işlemlerde % 50 azalma oluşturması halinde elde edilecek gelirin 132 ila 300 milyar Dolar arasında olacağını hesaplamaktadırlar (Binger, 2003:18).

Stecher (1999), işlemlerin %20'sinin vergiden muaf tutulduğu, %20 oranında vergi kaçırıldığı ve vergi nedeniyle döviz işlemlerinin %50 azaldığı varsayımları altında, % 0.2 vergi oranı uygulanması durumunda yıllık 284 milyar \$ gelir yaratılacağını tahmin etmektedir. Michalos (1997), 1995 döviz piyasası verilerini kullanarak %0.25 vergi oranıyla 302 ile 393 milyar \$ arasında, % 0.1 vergi oranıyla 148 ile 180 milyar \$ arasında ve % 0.05 vergi oranıyla 90 ile 97 milyar \$ arasında gelir tahmini yapmaktadır. Paul and Wahlberg (2001:13), % 0.2 vergi oranı uygulandığında ve işlemlerde %50 azalma sözkonusu olsa dahi 300 milyar \$ civarında yıllık gelir elde edileceğini tahmin etmektedir. %0.01 oranında bir vergi uygulanması durumunda ise önemli vergi kaçaklarına rağmen 1996 yılı için en az 12 milyon \$ gelir sağlamak sözkonusu olabilmektedir (ODI,1996).

Yapılan çalışmalarda farklı gelir tahminlerinin ortaya çıkması baz yıllardaki farklılıklar yanında yapılan varsayımların da içeriğinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu çalışmaların ortak olarak ortaya koyduğu en önemli husus döviz işlemleri üzerine uygulanacak en düşük oranda bir Tobin Vergisi'nin dahi oldukça yüksek düzeyde gelir yaratma potansiyelinin mevcut olmasıdır.

Walker (1993:9), 1992'de toplam döviz işlemlerinin 280 trilyon \$ olarak gerçekleştiğini yani iş günü başına 1 trilyon \$'dan fazla olduğunu ve bunun dünya üretiminin on katına eşit olduğunu rapor etmektedir. %0.1 düzeyinde bir vergi, döviz işlemlerini yarıyarıya azaltsa da yaklaşık olarak yıllık 140 milyar \$ gelir yaratacaktır. Bu, Dünya Bankası ve IMF'in de içinde olduğu günümüzün uluslar arası kuruluşlarını finanse edecek tutardan daha büyük ve sürdürülebilir kalkınma ve dünya barışını sağlayacak ölçüde bir kaynak oluşturmaktadır.

Küresel kamusal malların üretilmesi küresel refahın sağlanması açısından gerekli ve bu malların finansmanı için de Tobin vergisi gibi bir potansiyel mevcut olmasına rağmen asıl sorun politik arena ortaya çıkmaktadır. Bir takım politik ve iktisadi nedenlerle ulus devletlerarasında işbirliği gerçekleştirilememektedir.

Tobin vergisinin uygulamasına karşı çıkan iktisatçılar, öncelikle vergiden kaçınma olgusu üzerinde durmaktadırlar. Tobin, 1978 yılındaki çalışmasında belli bir düzeyde vergi kaçırmanın sözkonusu olabileceğinden bahsetmektedir. Ancak vergi kaçırmanın da bir maliyeti olduğunu ve eğer vergi çok yüksek düzeylerde değilse vergi kaçırma maliyetinin üstlenmeye değer bulunmayacağını ifade etmektedir. Diğer iktisatçılar ise, verginin uygulamasında çok yönlü bir politik işbirliği oluşturmanın zorluğuna ve verginin küçük yatırımcı-spekülatörü büyük yatırımcıdan daha fazla zarara uğratacağına dikkat çekmektedirler. Bu konuda da Spahn (1996), iki yönlü vergi önerisinde bulunmaktadır. Yani kalkınma için gelir yaratacak mekanizma olarak bütün işlemler üzerinden düşük vergi, belli bir oranın üzerinde dışarıya çıkan nakit değerler üzerinden ise yüksek vergi alınmasını önermektedir. Yüksek vergi uygulaması, spekülasyon ataklarda "döngü kırıcı" olarak faaliyet gösterecek fakat istikrar döneminde işlemler üzerinde hiç bir etki yaratmayacaktır.

Spekülasyon atakları azaltarak sermaye hareketlerinin istikrarını sağlama amacı taşıyan Tobin vergisi, sonuçta uluslar arası kalkınma ve refahın zengin finansal piyasalardan fakir ülkelere yeniden dağılımı için gelir yaratan bir yöntem haline gelecektir.

Tobin vergisi, kısa dönemde zararlı spekülasyonu azaltma (kamusal mal) ve gelir yaratma aracı olabilir fakat uzun dönemde azalan spekülasyonla sağlanan gelir de büyük ölçüde azalacaktır. Ancak, finansal kesimin verimli olmayan alanından çekilen fonlar dolaylı olarak reel ekonomiye daha fazla yatırım olarak yönelecektir ve vergi dolayısıyla kamusal ortak (common) bir malın oluşmasına neden olacaktır (Alford, 2000: 25).

Spahn (1996)'nın belirttiği gibi, Tobin vergisinin yaratacağı gelirler, vergi tabanı, vergi oranı ve muafiyet düzeyi gibi birtakım faktörlere bağlıdır ve piyasa katılımcılarının davranışları tarafından da provoke edilebilir. Bu konuda Stecher (1999), istikrar veya kalkınmanın finansmanı arasında bir seçim yapılmasına dikkat çekerek spekülasyonun azaltılmasında başarılı oldukça verginin daha az gelir yaratacağını ifade etmektedir. Aynı zamanda Stecher, döviz işlemlerinin önemli düzeyde azalması durumunda dahi gelirlerin oldukça yüksek olacağına dikkat çekmektedir.

Davranışsal tepkilerin gelirler üzerindeki etkisi için Palley (2001:78), her durumda verginin uygulanabilir olacağını söylemektedir. Çünkü eğer etki küçük ise bu, döviz işlemleri talebinin inelastik olduğunu gösterir ve optimal maliye teorisine göre devletin bu tür faaliyetleri kesinlikle vergilendirmesi gerekir. Fakat etki büyük ise spekülasyon azalacak ve Pigou vergi teorisine göre spekülatörlerin diğer yatırımcılar açısından sebep olduğu negatif dışsallık da azalmış olacaktır.

Willmott ve diğ. (2001:147), uluslar arası uygulamalar açısından vergi sisteminin oluşturulmasında en zor ve karmaşık olan konunun verginin uluslar arası düzeyde nasıl toplanacağına ve dağıtılacağına karar vermek olduğunu belirtmektedir. Verginin toplanmasından ziyade yeniden dağıtımı konusunda oldukça fazla görüş mevcuttur. Wahl ve Waldow (2001:11) gelirin dağıtımını konusunda dikkate alınacak üç alternatif öne sürmektedirler:

- a) gelirin gerçekleştiği ülkede ulusal harcama
- b) uluslar arası harcama
- c) ulusal ve uluslar arası harcama karması

Tobin (2001) ise verginin gelir yaratma tarafının öncelikli amacı olmadığını vurgulayarak her devletin kararlaştırılan vergiyi kendi yöntemleriyle toplayabileceğini ve bu gelirlerle ne yapacağına kendisi karar verebileceğini ifade etmektedir. Bu durum ülkelerin işbirliğini de teşvik edecektir. Fakat Spahn (1996), vergi gelirlerinin gerçekleştiği ülkelere yeniden dağıtımının ülkelerin önemli finansal merkezleri haline gelmesine sebep olacağını ve eşitsizlik yaratacağını ifade etmektedir.

Willmott ve diğ. (2001:145), vergi gelirlerinin kalkınma için harcanması gerektiğine inanmakta ve ülkelerin kendilerine bırakılmamasını savunmaktadırlar. Onlara göre fonların yeniden dağıtımı için Birleşmiş Milletler sistemi içinde yeni ve bağımsız bir organ kurulmalıdır. Bu organ bünyesinde oluşturulacak komisyon, WHO, UNDP gibi kalkınma kuruluşlarından, fakir ülke devletlerinden ve sivil toplum örgütlerinden projeleri toplayarak bu projeleri uluslar arası anlaşmalar çerçevesinde değerlendirmeli ve finansmanına karar vermelidir. Komisyon üyeleri herhangi bir devlet için faaliyet göstermeyen bağımsız üyelerden oluşmalı ve harcama kararlarını şeffaflık ilkesi çerçevesinde düzenli olarak rapor şeklinde yayınlamalıdır.

Bununla birlikte, uluslar arası finansmanın uluslarüstü bir organ tarafından sağlanmasıyla ilgili olarak Spahn (1996), Tobin vergisinin gelir yaratma potansiyelinin büyüklüğü nedeniyle tüm ülkelerin bunu kabul etmeyeceğini ve bu vergi gelirinin uluslar arası bir organizasyona bırakılmasının bu organizasyona aşırı güç sağlayacağını ve bunun da ulusal kaygılar doğuracağını ifade etmektedir. Stecher (1999) ise bu organizasyonların (UN, IMF veya Dünya Bankası) bağımsız gelir elde etmelerinin G7 ve ABD tarafından güç kaybı olarak algılanması anlamına geleceğinden bu ülkeleri ikna etmenin zorluğundan bahsetmektedir.

Wahl ve Waldow (2001:11)'un gelirin en azından bir kısmının ulus devletler tarafından kullanılma ihtimali olmasının, bu vergi için ulus devletler bazında daha fazla destek yaratacağını ifade eden görüşleri daha anlamlı görülmektedir. Bu nedenle ulusal ve uluslar arası harcama karması stratejik açıdan daha uygundur.

Kaul ve Langmore (1996:266), düşük gelir ile orta gelir grubunun alt düzeyinde yer alan ülkeler gelirin %100'ünü, orta gelir grubunun üst düzeyindeki ülkeler %90'ını ve yüksek gelirli ülkeler ise %80'ini almalarını önermektedirler. Stecher (1999) ise gelirin %50'sinin toplayan ülkede kalmasını geri kalanın ise uluslar arası organizasyonlara (UN, IMF, Dünya Bankası) eşit olarak dağıtılmasını tavsiye etmektedir. Patomaki (2001:116), alternatif olarak, OECD ülkelerinin topladıkları gelirin %30'unu ve diğerlerinin ise %60'ını alması gerektiği üzerinde durmaktadır. Böylece idari maliyetlerin karşılanması açısından yeterli gelir sağlanacak ve özellikle fakir ülkelerin sisteme katılmaları teşvik edilmiş olacaktır.

Gelişmekte olan ülkeleri korumaya yönelik bu önerilere rağmen Tobin vergisi gelirlerinin çoğu sayılı birkaç ülkede toplanacaktır. Çünkü finansal işlemlerin % 75'i ABD, Japonya ve AB'nde; % 15'i ise İsviçre, Hong Kong ve Singapur'da gerçekleşmektedir (Paul ve Wahlberg, 2001:15). Bu durumda, Tobin vergisinin yeniden dağıtıcı etkisi hafiflese bile küresel bir

kamusal mal olan küresel ekonomik istikrarın finansmanında güçlü bir araç olma potansiyelini sürdürecektir.

Elde edilen gelirlerin ulusal ve uluslar arası düzeyde harcama karması konusundaki düşünceler bir ölçüde üzerinde anlaşılabilir bir boyut olmakla birlikte sistemin fakir ülkelerin sağlayacakları faydayı maksimize edecek şekilde yapılandırılması gerektiği açıkça ortadadır. Burada başka ve daha önemli bir sorun ise, küreselleşmeyle birlikte zaman ve öncelikler hızla değiştiğinden elde edilecek gelirlerin “ne için” harcanacağı üzerinde karar verilmesi sorunu olmaktadır.

SONUÇ

Bir taraftan birey, firma ve ülkelere cazip fırsatlar sunan küreselleşme süreci diğer taraftan yeni tehdit ve sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ulusal sınırların ortadan kalkması ve sınır ötesi politika harmonizasyonun gerekliliği, kamusal mallar sorununun da artan oranda ulusal sınırlar dışına çıkmasına yani küreselleşmesine neden olmaktadır. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler de ulusal ekonomileri birbirine daha sıkı bağlayarak bu süreci hızlandırmaktadır.

Küreselleşen bu sorunlardan pek çoğunun piyasa mekanizması içinde veya ulus devletler düzeyinde çözümü ise oldukça zordur. Küresel ısınma, iklim değişiklikleri, ozon tabakasının incilmesi, küresel terörizm, çevre kirliliği, biyolojik çeşitliliğin azalması, küresel yoksulluk, ekonomik, siyasi ve finansal istikrarsızlıklar gibi sorunların çözümü yeni finansman kaynaklarına, uluslar arası işbirliğinin geliştirilmesine, küresel ölçekte faaliyette bulunacak yeni kurumların oluşturulmasına veya mevcut küresel kurumların güçlendirilmesine bağlı olmaktadır.

Küresel kamusal mallara yapılan yatırımların sağladığı faydadan diğer dünya ülkeleri de pay aldığı için ülkeler haklı olarak bu malların üretilmesinde kendi öz kaynaklarını kullanmak istememektedirler. Mevcut uluslar arası örgütlerin finansman kaynakları ise küresel kamusal mallar sorununun çözümü için yetersiz, belirsiz ve süresizdir. Bu nedenle de küresel vergi önerileri, ortaya çıkaracakları sorunlara rağmen, küresel sorunların çözümünde en önemli finansman alternatifi olarak gündemdeki yerini almıştır.

Küresel düzeyde gelir kaynağı olabilecek ve böylece küresel kamusal malların finansmanında kullanılacak vergisel kaynaklar arasında uluslar arası kısa vadeli sermaye akımlarını hedef alan Tobin Vergisi önemli bir yer tutmaktadır. Ulusal para otoritelerine otonomi sağlamak, döviz kurlarında istikrarı sağlamak ve gelir elde etmek amacıyla önerilen Tobin vergisi, ilk önerildiği tarih olan 1972 yılından itibaren tartışılmaktadır. Sermaye

giriş ve çıkışlarının % 0.1–0.2 gibi çok düşük bir vergiye tabi tutulması halinde, uzun vadeli yatırımlar ve dış ticaret üzerinde ihmal edilebilir olumsuz etkiler meydana gelse bile, ekonomik krizlere yol açan kısa vadeli spekülasyon sermaye akımları üzerinde önemli bir vergi yükü oluşturularak bu tip akımlar cezalandırılabilir. Vergi sonucunda spekülasyonların azalması, kısa vadeli sermaye akımlarının yol açtığı ekonomik istikrarsızlıkların önlenmesi (küresel kamusal mal) ve finansal sermayenin getirisinin azalması Tobin vergisinin gelişmekte olan ülkeler lehine yeniden dağıtıcı bir etki göstermesine yol açacaktır.

Ayrıca küresel ölçekte gerçekleşen yıllık döviz işlem hacmi üzerinden alınacak çok küçük orandaki bir Tobin vergisi, Resmi Kalkınma Yardımlarının yetersiz kaldığı Milenyum Kalkınma Hedeflerine (küresel kamusal mallar) ulaşılması için gerekli olan ilave gelirlerin sağlanması anlamına gelecektir. Bu yönüyle Tobin vergisi, kalkınma hedefleri açısından küresel kamusal mallar sorununa en hızlı ve en etkin çözüm üretecek yeni finans kaynaklarından biridir.

Bütün vergi önerilerinde olduğu gibi Tobin vergisi için de küresel düzeyde etkin, yaptırım gücü olan bir otoritenin (küresel vergi kurumu veya Birleşmiş Milletler gibi mevcut örgütler) kurulması veya görevlendirilmesi gereklidir. Bugün için vergilerin ulus devletlerce tahsil edilip bu örgüte aktarılması daha gerçekçi bir öneri olmakla birlikte, ulus devletlerin sisteme katılımını ve sistemin etkin bir biçimde işlemlerini sağlayacak önemli düzenlemelere ihtiyaç vardır. Özellikle güçlü ülkelerin küresel vergi önerilerine karşı çıkmalarının temel gerekçesi, ulus devletlerin egemenlik haklarını oluşturulacak örgüte devretmeleri gerekliliği olmaktadır. Kısaca, vergilerin uygulanması aşamasında ortaya çıkacak teknik sorunların bir şekilde çözümü mümkün olmasına rağmen uygulamanın önündeki asıl sorunun politik engeller olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Yine de Tobin vergisinin uygulanması konusunda son dönemlerde hızlanan uluslar arası çalışmaları ve gayretleri, küresel sorunlara küresel tepkilerin bir başlangıcı olarak değerlendirmek gerektiği inancındayız.

KAYNAKLAR

- Alford, H. (2000), Putting Human Development at the Centre: Applying the Common Good Model to Global Wealth Distribution, <http://www.stthomas.edu/CathStudies/cst/conferences/puebla/papers/alford.pdf>, (erişim:22.11.2008).
- Altınkemer, M., (2003), Recent Experiences With Capital Controls:Is There A Lesson for Turkey? <http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/dpaper65/pdf>, (erişim:05.12.2008).

- Anand, P.B. (2002); Financing the Provision of Global Public Goods, Discussion Paper No: 2002/10, UNU-WIDER.
- Anand, P.B. (2004), Who Pays and How for the Global Public Goods, The ACP-EU Courier, ss. 20-21, http://ec.europa.eu/development/body/publications/courier/courier202/pdf/en_20_ni.pdf, (erişim: 10.12.2008).
- Anderson, E. ve Waddington, H., (2006), Aid and the MDG poverty target: How much is required and how should it be allocated?, <http://www.odi.org.uk/resources/odi-publications/working-papers/275-aid-mdg-poverty-target.pdf>, (erişim: 01.12.2008)
- Arsan, H.Ü (1992) “Kamu Maliyesi Alanında Yeni Bir İnceleme Konusu: Uluslararası Kamusal Mallar”, *A.Ü. S.B.F. Dergisi*, 47(1-2), 403-426. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/454/5174.pdf> (erişim: 01.11.2008).
- Balkan, E. ,Bicer, G. ve Yeldan, E. (2002) ‘Patterns of Financial Capital Flows and Accumulation in the Post-1990 Turkish Economy’, <http://www.econ.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/i043.pdf>, (erişim:21.12.2008).
- Besley, T ve Ghatak, M., (2003) “Incentives, Choice, and Accountability in the Provision of Public Services”, *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 19, No. 2, s. 235–249.
- Binger, A.(2003), "Global Public Goods and Potential Mechanism for Financial Availability". erişim:12.12.2008). http://www.un.org/esa/analysis/devplan/al_binger.pdf,
- BIS (2007), Triennial Central Bank Survey of Foreign Exchange and Derivatives Market Activity in 2007, www.bis.org. (erişim: 01.12.2008)
- Delice, G. (2002), “Arjantin’de Finansal Reformlar ve 2001 Krizi,” *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, No. 2, 162-186.
- Dünya Bankası (2000), Poverty Reduction and Global Public Goods, The World Bank Development Committee, Washington DC.
- Dünya Bankası (2001), Global Development Finance, The World Bank, Washington DC.
- Erdoğan, S., 2001. Küresel Mali Reform ve Tobin Vergisi, *Mülkiye Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2001, Cilt: XXV, ISSN 1300-2775, Ankara, ss. 131-162
- Guillaumont, P. (2002), “Linkages between official development assistance and global public goods”, *Global Public Goods Financing: New Tools for New Challenges - A policy dialogu*, <http://www.undp.org/ods/ffd-monterrey.html>, (erişim:12.12.2008).

- Haugen, H. M. (2001), "A Global Public Goods Approach to a CTT", *Halifax Initiative, Conference Papers*, (erişim: 12.12.2008).
http://www.halifaxinitiative.org/updir/Conference_Papers.pdf
- Held, D., McGrew A., (2003); "Political Globalization Trends and Choices", içinde ed. by. Kaul, I., Conceicao, P., le Goulven, K. Mendoza, R.U.; *Providing Global Public Goods*, New York : Oxford University Press, s. 185-199.
- Jessop, B., (2000), "Globalization And The National State", <http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/jessop-globalization-and-the-national-state.pdf> , (erişim:12.12.2008).
- Kanbur R., Sandler T. ve Morrison K. (1999); *The Future of Development Assistance: Common Pools and International Goods*, Policy Essay, No: 25, Overseas Development Council, Washington D.C.
- Kanbur, R., (2002), "International Financial Institutions and International Public Goods:Operational Implications for the World Bank", G-24 Discussion Paper Series No:19, United Nations, December, New York.
- Kanbur, R., (2006); "Cross-Border Externalities, International Public Goods and Their Implications for Aid Agencies", (erişim:17.05.2006)
www.people.cornell.edu/pages/sk145/papers/Kanbur_Intersection.pdf
- Kaplinsky, R.,(2006); "For Whom Is A Level Playing Field A Global Public Good?", <http://www.wcfia.harvard.edu/conferences/unido/papers.asp>, (erişim:16.05.2006).
- Kaul, I., (2006); "Global Public Goods: A Key to Achieving the Millennium DevelopmentGoals", (erişim:16.05.2006).
<http://www.hdr.undp.org/docs/events/globalforum/2005/papers/IngeKaul.pdf>
- Kaul, I. and J. Langmore (1996), "Potential Uses of the Revenue from a Tobin Tax", (ed.) M. Ul Haq, I. Kaul and I. Grunberg *The Tobin Tax, Coping with Financial Volatility* içinde, New York: Oxford University Press, ss. 255-272.
- Kaul, I., Grunberg, I. and Stern M. (1999) *Global Public Goods: International Cooperation in the 21st Century*.
<http://www.undp.org/globalpublicgoods> , (erişim: 11.11.2008).
- Kaul, I., le Goulven, K., (2003); "Financing Global Public Goods: A New Frontier of Public Finance", (ed.) Kaul, I., Conceicao, P. le Goulven, K. And Mendoza, R.U.; *Providing Global Public Goods* içinde, New York : Oxford University Press. s. 329-370.
- Kaul, I.-R.U. Mendoza (2006), "Advancing The Concept of Public Goods", <http://www.globalpublicgoods.org> (erişim:20.05.2006).
- Michalos, A.C. (1997): *Good Taxes. The Case for Taxing Foreign Currency Exchange and Other Financial Transactions*, Dundurn Press: Toronto.,

- Ministry of Finance, Finland, (2001), "Promoting the stability of international capital movements", *Research Report I*. <http://www.imf.org/external/spring/2001/imfc/fin.htm>. (erişim: 13.11.2008)
- Ministry of Foreign Affairs, France (2002) "Global Public Goods", http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/biens_publ_gb.pdf (erişim:17.05.2006).
- Morrissey, O.- D.K.Velde-A.Hewitt (2006); "Defining International Public Goods: Conceptual Issues", (erişim:17.05.2008).
<http://www.earthsummit2002.org/es/issues/GPG/ODI.rtf> ,
- ODI (1996), Overseas Development Institute, "New sources of Finance for Development" ODI Briefing Paper 1/96, (erişim: 11.12.2008).
http://www.odi.org.uk/publications/briefing/odi_briefing196.html,
- OECD (2009), Development Co-Operation Report 2009, <http://oberon.sourceoecd.org/pdf/dac09/432009011e-07-statisticalannex.pdf>, (erişim: 10.01.2009)
- Palley T. (2001), Destabilizing Speculation and the Case for an International Currency Transaction Tax, *Challenge* v. 44 n. 3, May-June 2001, ss. 70-89.
- Patomäki, H., (2001). Making the Tobin Tax Real in a Democratic Way: A Two-Phase Proposal, (erişim: 18.11.2008)
http://www.halifaxinitiative.org/updir/Conference_Papers.pdf
- Paul, A.J. ve Wahlberg,K., (2001), Global Taxes for Global Priorities, <http://www.worldsummit2002.org/texts/GlobalTaxPaper.pdf>, (erişim:11.12.2008).
- Raffer, K. (1998), "The Tobin Tax: Reviving a Discussion", *World Development*, Vol. 26, No:3, ss.529-538.
- Spahn, P.B. (1996). "The Tobin Tax and Exchange Rate Stability," *Finance and Development*, vol. 33, no. 2 (June), 24-27. (erişim:02.12.2008)
http://www.igc.org/csdngo/finance/fin_tobin.htm,
- Stecher, H.ve Bailey, M. (1999). Time for a Tobin Tax? Some practical and political arguments, (erişim: 02.12.2008).
<http://www.oxfam.org.uk/policy/papers/tobintax/tobintax.htm>,
- Stiglitz, J.E. (1989), "Using Tax Policy to Curb Speculative Short-Term Trading," *Journal of Financial Service Research*, vol.3 (2-3), 101-115.
- Tobin, J., (1978) "A Proposal for International Monetary Reform," *Eastern Economic Journal* vol. 4 (July/October), 153-88.
- Tobin, J., (2000), "Financial Globalization", *World Development*, 28:6, ss. 1101-1104.

- Tobin, J. (2001), "An idea that gained currency but lost clarity", *Financial Times*, 11 September.
- Erdönmez, A. ve Tülay,B.(1999), "Küresel Krizlere Yeni Yaklaşımlar" *Bankacılar Dergisi*, Sayı 31, 64-76.
- UN Millennium Project (2005) Investing in Development: A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals, (erişim: 01.12.2008) <http://www.unmillenniumproject.org/reports/fullreport.htm>, Velde, D.W. Te and Morrissey, O (2001) 'Foreign Ownership and Wages: Evidence from Five African Countries'. *CREDIT Research Paper* 01/ 19, [http://www.nottingham.ac.uk/economics/research/ credit](http://www.nottingham.ac.uk/economics/research/credit), (erişim: 11.11.2008)
- Velde, D.W. Te (2006); "Aid Financing For International Public Goods", http://www.odi.org.uk/publications/opinion/5_aid_financing.html, (erişim:17.05.2008).
- Wahl, P. ve Waldow, P. (2001). *Currency Transaction Tax - a Concept with a Future – Chances and Limits of Stabilising Financial Markets Through the Tobin Tax*, Bonn, WEED, February.
- Walker, M., (1993), "Global Taxation," *World Policy Journal*, Vol. 10 (Summer), pp. 7-12.
- Williamson, J. ve M. Mahar (1998); "A Survey of Financial Liberalization", *Essays In International Finance*, No:211, November.
- Willmott, E., Tibbett, S. ve Simms, A., (2001), The Robin Hood Tax - Concrete proposals for fighting global poverty and promoting sustainable development by harnessing the proceeds from the currency transactions tax, (erişim: 18.11.2008). http://www.halifaxinitiative.org/updir/Conference_Papers.pdf,